
РОБОТА З НАУКОВОЮ МОЛОДДЮ В НАН УКРАЇНИ

Президія НАН України розглянула на своєму засіданні питання про стан роботи з науковою молоддю і заходи щодо залучення та закріплення молодих науковців в установах НАН України. З доповіддю з цього питання виступив віце-президент НАН України, голова Комісії по роботі з молоддю НАН України академік В. Д. Походенко.

Доповідач зазначив, що проблема поповнення нашої Академії молодими вченими і спеціалістами та їх закріплення з кожним роком набуває дедалі більшого значення і виходить на одне з перших місць серед численних не розв'язаних проблем, що зумовлюють сучасний стан української науки, зокрема Національної академії наук України.

У доповіді були наведені відповідні дані. В установах НАН України серед загальної кількості наукових співробітників лише 10,2 % належать до молодих науковців віком до 35 років. При цьому переважна їх більшість обіймає посади молодшого наукового співробітника та наукового співробітника. У віці до 35 років тут працює лише 7 докторів наук (0,3 % від їх загальної кількості) і 692 кандидати наук (9,4 %). Причини цього вельми невтішного становища добре відомі: незначні бюджетні видатки на розвиток науки, вкрай низький рівень заробітної плати науковців, неможливість розв'язати житлову проблему, відсутність необхідних сучасних приладів та обладнання. Усе це робить наукову галузь в Україні непривабливою для молоді і спонукає молодих перспективних учених залишати Академію, зокрема від'їздити на роботу за кордон.

Доповідач зазначив, що питання роботи з молоддю постійно перебувають у центрі уваги Президії НАН України. За останнє десятиліття в Академії запроваджено низку заходів щодо залучення молоді до роботи у науковій сфері, зокрема в установах Академії. Ці заходи передбачають роботу з обдарованими школярами і студентами, талановитими молодими науковцями. Плідно, хоча й не без труднощів і проблем, функціонують відділення цільової підготовки Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Національного технічного університету України «КПІ» при НАН України, а також фізико-технічний факультет подвійного підпорядкування (Міністерства освіти і науки України та НАН України) Національного технічного університету України «КПІ».

Нині завдяки зусиллям та ініціативам керівництва НАН України створено певну систему заходів щодо заохочення наукової молоді до творчих пошуків, адресної підтримки найбільш обдарованих її представників. Залежно від джерел фінансування цих заходів можна говорити про те, на якому рівні вони реалізуються — загальнодержавному, на рівні НАН України, державних адміністрацій, наукових установ Академії чи громадських організацій.

У НАН України протягом останніх років запроваджено певну систему заходів щодо адресної підтримки талановитих молодих працівників, посилення мотивації молоді до роботи в науковій сфері, зокрема в установах НАН України. Щороку по кожному відділенню наук НАН України присуджується одна премія студентам вищих навчальних закладів та одна премія — молодим ученим за кращі наукові роботи у відповідній галузі науки. З 1994 р. в НАН України на конкурсних засадах молодим науковцям призначається 200 стипендій Президента України та 300 стипендій НАН України. У 2000 р. для молодих

учених НАН України засновано 10 щорічних премій Президента України за видатні досягнення у галузі природничих, технічних та гуманітарних наук. У НАН України відновлено проведення конкурсів проектів науково-дослідних робіт молодих учених, встановлено 90 грантів для фінансування його переможців. Відділеннями наук НАН України разом з Комісією по роботі з молоддю НАН України визначено та підготовлено до затвердження Президією НАН України перелік кращих проектів НДР молодих учених. Для кращих студентів фізико-технічного факультету подвійного підпорядкування (Міністерства освіти і науки України та НАН України) Національного технічного університету України «КПІ» встановлено 20 премій НАН України, що присуджуються після закінчення кожного семестру.

В результаті зусиль Західного наукового центру НАН України та Міністерства освіти і науки України для талановитих молодих учених і спеціалістів засновано 150 стипендій голови Львівської обласної державної адміністрації у розмірі 50 грн. кожна. За сприяння Комісії по роботі з молоддю НАН України встановлено, починаючи з 2001 р., 50 щорічних стипендій голови Київської міської державної адміністрації для обдарованої молоді, у тому числі наукової, у розмірі 500 грн. кожна. У більш як 20 наукових установах встановлено премії та стипендії імені видатних учених — колишніх співробітників цих установ. Створено або відновлено ради молодих учених і спеціалістів та постійно діючі комісії по роботі з молоддю при вчених радах установ.

На засіданні Президії з обговорюваного питання виступили: член Президії НАН України академік НАН України П. Г. Костюк; перший заступник голови Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України, голова Українського комітету молодіжних організацій В. Л. Рябіка; голова Південного наукового центру НАН України та Міністерства освіти і науки України академік НАН України С. А. Андронаті; голова Західного наукового центру НАН України та Міністерства освіти і науки України академік НАН України М. І. Долішній; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України А. Г. Наумовець; директор Фізико-технічного навчально-наукового центру НАН України член-кореспондент НАН України В. Т. Черепін; старший науковий співробітник Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України, голова Ради молодих учених цієї установи М. Т. Панько.

Підбив підсумки обговорення президент НАН України академік НАН України Б. Є. Патон, який зазначив, що талановита молодь — це майбутнє нашої Академії, запорука того, що і в подальшому українська наука матиме світовий рівень. Президент НАН України навів деякі цифри, які свідчать, що у надзвичайно складних умовах останнього десятиліття одні наукові установи докладають зусиль, щоб послабити гостроту проблеми і знаходять для цього можливості, а інші, так би мовити, пливуть за течією. Як позитивний досвід було відзначено встановлення у наукових установах НАН України стипендій для молодих науковців імені видатних учених, колишніх працівників цих інститутів. Зокрема, цікавим є досвід Інституту органічної хімії НАН України щодо призначення трьох щорічних стипендій імені академіка НАН України А. М. Марковського для українських студентів і аспірантів, молодих науковців, які проводять науково-дослідні роботи в галузі органічної, фармацевтичної та елементоорганічної хімії в установах НАН України. Стипендії виплачуються голландською фірмою Specs and BioSpecs.

Б. Є. Патон відзначив важливість плідної співпраці НАН України з Київською міською державною адміністрацією, її головою О. О. Омельченком, який поділяє турботу керівництва Академії про наукову молодь. Допомогти молодим науковцям повірити, що невдовзі настануть кращі часи, — це під силу нашим установам, і вони повинні це зробити.

За результатами обговорення Президія НАН України ухвалила відповідну постанову.